

Dr hab. Joanna Wielgórska-Leszczynska
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Instytut Rachunkowości

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Doroty Kędzior
pt. „Determinanty dobrowolnego stosowania Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej w spółkach giełdowych w Polsce”**

**Recenzowana rozprawa doktorska została napisana pod opieką naukową
dr hab. Mariusza Andrzejewskiego, prof. UEK.
Obowiązki promotora pomocniczego pełniła dr Barbara Grabińska.**

Przedmiotem recenzji, zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz §6 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 stycznia 2018 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 r. poz. 261 ze zm.) jest szczegółowo uzasadniona ocena spełnienia przez rozprawę doktorską warunków określonych w wymienionej powyżej ustawie. Do warunków tych należą:

- 1) oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- 2) wykazanie ogólnej wiedzy teoretycznej kandydata w danej dyscyplinie naukowej,
- 3) potwierdzenie umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Mając na uwadze powyższe recenzja będzie obejmowała następujące części:

1. Wybór tematu rozprawy
2. Ogólna ocena rozprawy, cel, hipotezy i uwagi ogólne
3. Uwagi techniczno-redakcyjne i inne uwagi szczegółowe
4. Ocena końcowa rozprawy

1. Wybór tematu rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska mgr Doroty Kędzior dotyczy ważnego zagadnienia jakim są determinanty dobrowolnego stosowania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w spółkach giełdowych w Polsce. Temat jest interesujący i aktualny, szczególnie w dynamicznie zmieniających się warunkach prowadzenia działalności gospodarczej oraz mając na uwadze oczekiwania interesariuszy, że zawarte w sprawozdaniach finansowych informacje będą

porównywalne nie tylko w czasie, ale i w przestrzeni. Podjęta przez Autorkę tematyka wpisuje się w nurt dyskusji dotyczącej czynników determinujących wybór Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) jako podstawy sporządzania sprawozdań finansowych. To w wielu przypadkach decyzja o tym, czy sporządzać sprawozdanie finansowe w oparciu o MSSF czy w oparciu o ustawę o rachunkowości warunkuje dalsze działania jednostki. Mogą one wpływać na decyzje interesariuszy co do źródeł finansowania działalności, oczekiwań co do rozwoju, kosztów wejścia na określone rynki oraz dostosowania do zmieniających warunków gospodarowania.

2. Ocena zawartości rozprawy, cel, hipotezy i uwagi ogólne

Recenzowana rozprawa składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych wstępem, a zwieńczonych podsumowaniem i wnioskami. Poza tym zawiera bibliografię, spis tabel, spis rysunków oraz załącznik. Otrzymany egzemplarz rozprawy doktorskiej liczy 199 stron. Układ rozdziałów jest przemyślany i służy realizacji celów rozprawy.

We wstępie przedstawiono lukę badawczą, cel główny i cele pomocnicze oraz hipotezę główną i hipotezy pomocnicze.

Główny cel rozprawy tj. *ustalenie czynników mikroekonomicznych wpływających na dobrowolne stosowanie MSSF przez przedsiębiorstwa notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych SA w Warszawie*. Realizacja celu głównego warunkowana jest weryfikacją głównej hipotezy badawczej zakładającej, że „*Determinanty o charakterze mikroekonomicznym wpływają na dobrowolne stosowanie MSSF przez spółki notowane na GPW w Warszawie.*”

Cel główny rozprawy został jednoznacznie sformułowany a hipoteza badawcza jest z nim kompatybilna. Należy jednak dodać, że Autorka dysertacji określiła cztery cele pomocnicze, a mianowicie:

1. Usystematyzowanie wiedzy w zakresie badań naukowych nad czynnikami o charakterze mikro- i makroekonomicznym (instytucjonalnym) determinującymi dobrowolne stosowanie MSSF (C1).
2. Określenie zakresu dobrowolnego stosowania MSSF w spółkach notowanych na GPW (C2).
3. Określenie mikroekonomicznych czynników wpływających na dobrowolne stosowanie MSSF w spółkach notowanych na GPW (C3).

4. Przeprowadzenie weryfikacji empirycznej czynników mikroekonomicznych determinujących dobrowolne stosowanie MSSF (C4).

Ponadto, Autorka sformułowała dwanaście hipotez pomocniczych, które mają umożliwić weryfikację głównej hipotezy badawczej. Hipotezy te są bardzo szczegółowe. Niektóre z nich zawierają niezbyt precyzyjne określenia (np. hipotezy 10 -12).

Recenzowana rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny. Rozdziały 1-3 obejmują treści teoretyczne, a rozdział 4 zawiera wyniki badań empirycznych. Rozprawa ma dobrze przemyślaną konstrukcję podporządkowaną przyjętemu celowi badawczemu.

W pierwszym rozdziale zatytułowanym *Istota, znaczenie i rozwój sprawozdawczości finansowej w teorii finansów przedsiębiorstw* Autorka przedstawia wpływ najważniejszych teorii finansów (za które uznaje teorię agencji, teorię asymetrii informacji, teoria sygnalizacji, teorię efektywności rynków finansowych) na zakres ujawnień w sprawozdawczości finansowej oraz roli tej sprawozdawczości w procesie podejmowania decyzji przez inwestorów zewnętrznych. Następnie odwołuje się do procesu harmonizacji, standaryzacji i unifikacji sprawozdawczości finansowej po to, by przedstawić genezę i rozwój standardów międzynarodowych, a także praktyczną implementację MSSF w wybranych krajach na świecie.

W drugim rozdziale *Wpływ Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej na wybrane sfery funkcjonowania przedsiębiorstw i rynki kapitałowe* Pani Dorota Kędzior przedstawia porównywalność i transparentność jako nadrzędne cechy sprawozdań finansowych sporządzanych według MSSF, uznając dalej, że takie sprawozdania (sporządzone według MSSF) między innymi zmniejszają różnice w dostępie do informacji między inwestorem a zarządem, powodują obniżenie kosztu kapitału, ułatwiają wejście na zagraniczne rynki i zwiększają zdolności pozyskania kapitału. Zajmuje się także kosztami i barierami występującymi przy stosowaniu MSSF, a także oddziaływaniem standardów na sferę realną gospodarki oraz rynki finansowe.

W trzecim rozdziale *Uwarunkowania dobrowolnego stosowania MSSF w teorii i praktyce gospodarczej* autorka wychodzi od tego jakie są możliwości stosowania MSSF w świetle regulacji krajowych, a następnie charakteryzuje czynniki makroekonomiczne oddziałujące na decyzje o dobrowolnym stosowaniu MSSF w świetle literatury zagranicznej oraz próbuje wskazać czynniki wpływające na decyzje polskich jednostek gospodarczych – nie tylko te o zasięgu makroekonomicznym ale i mikroekonomicznym.

Najciekawszym jest rozdział czwarty *Empiryczna weryfikacja dobrowolnego stosowania MSSF w wybranych spółkach giełdowych w Polsce*, w którym Autorka na próbie przedsiębiorstw notowanych na GPW w Warszawie dokonuje weryfikacji wybranych determinant o charakterze mikroekonomicznym. Determinanty te podzieliła na czynniki finansowe i niefinansowe w celu dokonania weryfikacji pomocniczych hipotez badawczych.

W zakończeniu rozprawy Autorka podsumowuje prowadzone rozważania. Rozprawa została przygotowana w oparciu o dobrze dobraną, głównie zagraniczną, literaturę z przedmiotowego obszaru (300 pozycji książkowych i artykułów). Można tym samym stwierdzić, że rozważania zostały oparte na prawidłowo dobranych podstawach teoretycznych, które były podłożem do badań empirycznych.

Na uwagę zasługuje także to, że Autorka stosowała różne metody badawcze w zależności od tego czy były to rozważania teoretyczne (gdzie przeprowadziła krytyczną analizę literatury) czy badania empiryczne (gdzie wykorzystała wybrane metody statystyczne np. test Fishera, test *chi*-kwadrat, a do oceny korelacji – współczynniki korelacji Spearmana),

Podczas lektury nasuwają się następujące spostrzeżenia:

- 1) cele pomocnicze rozprawy zostały zrealizowane w rozdziale trzecim i czwartym, a rozdziały jeden i dwa są szerokim podłożem do rozważań w kolejnych rozdziałach,
- 2) brak precyzji w używaniu pojęcia „system” i „model”,
- 3) wątpliwości budzi określenie, że możliwość porównania sprawozdań finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF obniża ryzyko, gdyż jest to wąskie spojrzenie na porównywalność informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych a mając na uwadze tytuł rozprawy to zagadnienie powinno być szerzej opisane, szczególnie w kontekście możliwości wyboru, przez daną jednostkę, rozwiązań dopuszczonych w MSSF co wpływa na porównywalność w przestrzeni; Autorka przedstawia zdania różnych badaczy na temat porównywalności w kontekście korzyści ze stosowania MSSF, w tym innych rozwiązań, które wskazują na wiele różnic, ale ich skala w poszczególnych krajach jest na różnym poziomie a to ma wpływ na oceny dokonywane przez analityków; podobnie sytuacja wygląda z punktu widzenia transparentności: Autorka rozprawy – przywołuje efekty badań innych autorów, w tym między innymi podkreśla, że stosowanie MSSF pozwala uzyskiwać wyższe wskaźniki rentowności, umożliwia sporządzanie sprawozdań finansowych opartych na wartości godziwej (która może być ustalana na różnym poziomie – co nie jest

widoczne w analizach), a także za H. B. Christensen, E. Lee, M. Walker, C. Zeng, że jakość sprawozdawczości można ocenić dopiero wtedy, gdy spółka podejmie decyzję o dobrowolnym stosowaniu MSSF – co jest bezpośrednim nawiązaniem do tematu rozprawy i wprowadzeniem teoretycznym i podstawą do badań empirycznych. To tutaj padają stwierdzenia, że stosowanie MSSF „przyczynia się do zmniejszenia asymetrii informacji, obniżenia kosztu kapitału, bardziej świadomej wyceny akcji i niższego ryzyka oraz, że sprawozdania cechują się wyższą jakością ze względu na ujawnianie bardziej wiarygodnych danych finansowych, co umożliwi użytkownikom sprawozdania finansowego podejmowanie bardziej racjonalnych decyzji ekonomicznych”,

- 4) słusznie zwraca uwagę na koszty i bariery stosowania MSSF, po to aby w rozdziale trzecim rozprawy pokazać na tle badań przeprowadzonych przez badaczy w innych krajach czynniki makroekonomiczne i instytucjonalne wpływające na dobrowolne stosowanie MSSF, a także możliwości stosowania MSSF w Polsce; zebrane i zaprezentowane informacje wskazują na różne czynniki, niektóre z nich (wzrost gospodarczy, inflacja, system polityczny, system prawny i podatkowy, system ochrony praw inwestora, korupcja, poziom edukacji, przynależność do danej kultury, stopień zewnętrznej otwartości gospodarczej, pomoc instytucji międzynarodowych, istnienie rynku finansowego) są przedmiotem ciekawej analizy Autorki. Z analizy literatury przeprowadzonej przez mgr Dorotę Kędzior wynika, że na dobrowolne stosowanie MSSF przez spółki giełdowe wpływają czynniki, które zostały podzielone na dwie grupy: finansowe (wielkość przedsiębiorstwa, wiek przedsiębiorstwa, rentowność, zadłużenie, płynność finansowa, obrotowość aktywów, intensywność kapitałowa, możliwość wzrostu, ryzyko) i niefinansowe (renoma audytora, rodzaj inwestora, działalność międzynarodowa, przynależność do branży). Po opisanu tych czynników Autorka zestawiła w tabeli badania przeprowadzone w różnych krajach, wskazując autorów badań, ich miejsce, co było przedmiotem badania oraz istotne zmienne statystyczne. W podsumowaniu stwierdzając, że niezbędne jest zweryfikowanie tego, które z wyżej wymienionych czynników oddziałują w największym stopniu na dobrowolne stosowanie MSSF w polskich spółkach giełdowych;
- 5) słusznie badaniem objęto spółki notowane na GPW objęte WIG i uprawnione do dobrowolnego stosowania MSSF. Na uwagę w tym miejscu zasługuje jednak to, że czynniki oddziałujące na stosowanie MSSF podzielono na dwie grupy, ale inaczej

przypisano je do czynników finansowych i czynników niefinansowych. Autorka nie podała przyczyny takiego (odmiennego) pogrupowania. Przypisanie to jest następujące: czynniki finansowe (rentowność, zadłużenie, płynność finansowa, działalność międzynarodowa, obrotowość aktywów) i czynniki niefinansowe (wielkość przedsiębiorstwa, obecność dominującego właściciela zagranicznego, udział inwestora finansowego, zatrudnienie renomowanego audytora, branża, wiek przedsiębiorstwa);

- 6) inaczej w rozdziale czwartym, niż we wstępie, określony został główny cel pracy. W tym rozdziale podano, że jest nim „zweryfikowanie wpływu mikroekonomicznych czynników na dobrowolne stosowanie MSSF oraz zakresu dobrowolnego stosowania MSSF w jednostkach gospodarczych na rynku regulowanym GPW w Warszawie”. W wstępie celem było „ustalenie czynników” a w rozdziale czwartym, jak wynika z przywołanej treści „zweryfikowanie wpływu i zakresu..”. Natomiast cele szczegółowe są takie same we wstępie i w rozdziale czwartym;
- 7) na uwagę zasługuje to, że Autorka przeprowadziła 275 obserwacji w odniesieniu do sprawozdań finansowych (jednostek, które mogły dobrowolnie wybrać MSSF jako podstawę sporządzenia sprawozdania finansowego) za lata 2014 – 2019. Z zebranych przez Autorkę danych wynika, że prawie 58% analizowanych spółek stosuje przepisy ustawy o rachunkowości a 42% MSSF. Z badań wynika, że nie wszystkie czynniki były dotychczas poddawane weryfikacji, jako determinanty dobrowolnego stosowania MSSF (do takich czynników należy obrotowość aktywów). Z przeprowadzonego przez mgr Dorotę Kędzior badania wynika, że nie wszystkie czynniki wpływają na dobrowolne stosowanie MSSF, do takich należy: rentowność, działalność międzynarodowa, obrotowość aktywów. Pozytywny wpływ mają : płynność finansowa, wielkość przedsiębiorstwa, dominujący właściciel zagraniczny, udział inwestora finansowego, branża, natomiast pozostałe czynniki wykazały brak istotności;
- 8) wyniki badań otrzymane przez mgr Dorotę Kędzior (na grupie 46 spółek uprawnionych do dobrowolnego stosowania MSSF w latach 2014 -2018, a w roku 2019 na grupie 45 spółek; z analizowanej grupy spółek w 2014 roku dobrowolnie MSSF stosowało 16 spółek, a w latach 2015-2019 - 20 spółek) pozwoliły na weryfikację za pomocą analizy regresji hipotez pomocniczych oraz hipotezy głównej (determinanty mikroekonomiczne wpływają na dobrowolne stosowanie MSSF przez spółki notowane na GPW w Warszawie). Należy dodać, że analiza jednoczynnikowa pozwoliła wstępnie określić potencjalne zależności

między czynnikami mikroekonomicznymi a dobrowolnym stosowaniem MSSF. W kolejnym etapie na podstawie modelu regresji logistycznej zweryfikowano pozytywnie cztery hipotezy pomocnicze, natomiast analiza regresji nie potwierdziła wpływu sześciu czynników na dobrowolne stosowanie MSSF (czyli sześciu hipotez pomocniczych), zaś dwa czynniki wykazały niski poziom prawdopodobieństwa w analizach jednoczynnikowych i zostały tym samym pominięte w analizie regresji.

3. Uwagi techniczno-redakcyjne i inne uwagi szczegółowe

Niniejsze uwagi mają charakter marginalny i nie wpływają w istotny sposób na wartość merytoryczną rozprawy. Jednak warto je zauważyć:

- 1) w tabeli 1.3. zatytułowanej „Wydatki na badania i rozwój sektora przedsiębiorstw wybranych krajów w mln EUR” występuje wiersz „Unia Europejska” a pod nim w kolejnych wierszach są wymienione z nazwy niektóre kraje, ale brak jest wskazania „w tym”;
- 2) str. 25 – Autorka w jednym zdaniu określa, że „kraje wypracowały własne modele rachunkowości”, a w kolejnym, że „można znaleźć wiele klasyfikacji systemów rachunkowości”, dalej wskazuje na modele;
- 3) str. 30 – nieprawidłowe użycie nazwy „Krajowy Nadzór Finansowy” zamiast Komisja Nadzoru Finansowego,
- 4) str. 36 – w przypisie 107 zawarto niepełne wyjaśnienie,
- 5) str. 43 – jest w treści tabela 1.8 a chodzi o tabelę 1.7, podobnie w dalszej części pracy, gdzie użyto odniesienia do tabeli 1.9 a powinno być 1.8 oraz jest 1.10 a powinno być 1.9
- 6) str. 88 - „Rachunkowość bankowa różni się od sprawozdawczości podmiotów niefinansowych ...” wydaje się, że lepszym określeniem byłoby nawiązanie do rachunkowości innych podmiotów, a nie tylko sprawozdawczości, która jest elementem rachunkowości,
- 7) str. 148 – błąd w tytule tabeli 4.10,
- 8) str. 154 – znajduje się na niej początek podrozdziału 4.6. Analiza regresji wieloczynnikowej – model regresji logistycznej - natomiast w spisie treści brak jest takiego podrozdziału.

4. Ocena końcowa rozprawy

Praca mgr Doroty Kędzior jest opracowaniem spełniającym warunki wymagane przepisami ustawy.

Mając na uwadze powyższe, stwierdzam, że recenzowana praca doktorska mgr Doroty Kędzior stanowi oryginalne rozwiązanie i spełnia warunki art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r., poz. 882 z późn. zm.), w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r., poz. 1669), a w przypadku gdy rozprawę doktorską stanowi samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej, także ocenę indywidualnego wkładu kandydata w powstanie tej pracy (§ 6 ust. 5 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora). Mgr Dorota Kędzior Wykazała się wiedzą teoretyczną oraz przeprowadziła ciekawe badania naukowe, a przeprowadzone studia literaturowe oraz badania empiryczne świadczą o dobrym przygotowaniu Pani Doroty Kędzior do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej.

Rozprawa doktorska pt. „Determinanty dobrowolnego stosowania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w spółkach giełdowych w Polsce” przygotowana przez mgr Dorotę Kędzior spełnia wymagania ustawowe, określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym przedstawiam Radzie Naukowej dyscypliny ekonomia i finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie wniosek dopuszczenia mgr Doroty Kędzior do dalszych etapów postępowania.

Warszawa, 27.08.2022 r.

dr hab. Joanna Wielgórska-Leszczyńska, prof. SGH